

meghatározott arányban iparcikket, sót, petróleumot, dohányt, textilárut, stb. kell juttatni. Szigorúan felelősségre kell vonni főispántól lefelé minden közhivatalnokot, aki a rendeletek végrehajtását szabotálják. Ezek az intézkedések kétségkívül áldozatot követelnek a parasztságtól. A parasztságnak azonban meg kell értenie, hogy a rendkívüli intézkedések a rendkívüli helyzet következményei, s a termelés fenntartásának lehetővé tétele az ő érdeke is, mert az ipari munkás csak így segíthet a falu dolgozóinak.

Jövőre ilyen mérvű intézkedésekre előreláthatólag már nem lesz szükség. A felszántott és bevetett terület idén meghaladta a tavalyi szántás és vetés területét és az 1931–1938. évek átlagának közel 75%-át, hárommillió holdat ért el. E területen holdanként 7 mázsás közepes termést véve is számításba, 20–22 millió mázsa gabonára számíthatunk, amiből már az egész lakosság megfelelő ellátását biztosítani lehet. A legfontosabb rétegek ellátásához még szükség lesz ugyan beszolgáltatásra, terményadóra, de erre elég lesz az egyszeri, a gazda földjének nagyságával fokozatosan emelkedő terményadó. Ha az adó nem a termés, hanem a föld nagyságától fog függni, s a több termés egésze fölött a gazda rendelkezhet, úgy föltehető, hogy a gazdák az eddiginél jobban fognak a termelés javítására, a nagyobb eredményre törekedni.

Az MDP Központi Vezetősége és a Minisztertanács határozata a mezőgazdasági termelés fejlesztéséről – Hegedűs András előadói beszéde a KV 1953. december 19-i ülésén

Budapest, 1954, Szikra. 9–16.

A kiadvány első része Hegedűs András előadói beszédét tartalmazza, amit az MDP Központi Vezetősége 1953. december 19-i ülésén tartott a mezőgazdaságban jelentkező problémák megoldásával és a mezőgazdasági termelés fokozásával kapcsolatban. A anyag másik része az MDP Központi Vezetősége és a Minisztertanács által elfogadott határozat a mezőgazdasági termelés fejlesztéséről, a korábbi években elkövetett hibák, torzulások kijavításáról, az ehhez szükséges szemléletváltásról, jogszabályi, szervezeti és technológiai változtatásokról.

Mindezek következtében meg kell állapítanunk, hogy mezőgazdasági termelésünk, beleértve a növénytermelést és az állattenyésztést is, alacsony színvonalon áll, és jelenlegi helyzetében nem képes megfelelően kielégíteni népünk egyre növekvő szükségleteit. A mezőgazdasági termelés elmaradottságának egyik legfőbb oka az, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezésére irányuló politikában, különösen a középparasztkérdésben hibákat követtünk el.

Elhanyagoltuk az egyénileg gazdálkodó parasztok támogatását, jóllehet az ő kezükben van jelenleg is a szántóterület több mint 60 százaléka. Ahelyett, hogy szélesítettük volna az egyénileg gazdálkodó dolgozó paraszttal a termelési kapcsolatokat,

leszűkítettük azokat. A gépállomásokon egészen 1953 júniusáig olyan bérrendszer volt érvényben, amely szinte lehetetlenné tette, hogy a gépállomások az egyénileg gazdálkodóknak dolgozzanak. 1952-ben a gépállomások mindössze 47 000 normálholdnak megfelelő talajmunkát végeztek az egyénileg gazdálkodóknak. 1953 őszén, a kedvezőbb feltételek mellett ez a talajmunka már 300 000 normálholdra emelkedett, ami azonban még mindig nagyon kevés a szükséglethez képest. Műtrágyát az egyénileg gazdálkodók csak a szerződéses termelés keretében kaptak.

E téren a Földművelésügyi Minisztérium és a Központi Vezetőség Mezőgazdasági Osztálya is komoly hibát követett el. A Földművelésügyi Minisztérium az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztnak termelésének támogatására nagyon kevés érdemleges intézkedést tett, a Központi Vezetőség Mezőgazdasági Osztálya pedig elmulasztotta feltárni a párt Központi Vezetősége előtt azt a súlyos helyzetet, amibe az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztnak termelése került. [...]

Az elmúlt évek nagy eredménye az, hogy a dolgozó parasztság százalécai megindultak a szövetkezés útján, és ennek folytán jelenleg 4 677 szövetkezetünk van, 263 070 taggal. Kezükben van az ország szántóterületének mintegy 20 százaléka. A termelőszövetkezeteken kívül mintegy 500 állami gazdaság alakult, amelyekhez az ország szántóterületének 13 százaléka tartozik. Ennek a fejlődésnek a mezőgazdaság egész jövője és a szocializmus építése szempontjából nagy jelentősége van. Bár a kisüzemű gazdálkodás lehetőségei mezőgazdaságunkban még koránt sincsenek teljesen kimerítve; a nagyüzemű gazdálkodás, mégpedig a szövetkezeti nagyüzemű gazdálkodás a fő útja annak, hogy teljesen felszámoljuk mezőgazdaságunk elmaradását az ipartól, s megteremtjük a kizsákmányolástól mentes, jómódú falusi életet. [...]

Ahhoz, hogy államunk a dolgozó parasztságnak és a termelőszövetkezeteknek termelési színvonaluk növeléséhez nagyobb segítséget adhasson, át kell csoportosítanunk beruházásainkat. Az elmúlt három évben a mezőgazdaságba - beleértve az 1952. évet is – milliárd forintot ruháztunk be. Ezt az elkövetkező három évben két és félszeresére kell emelni, és csupán állami eszközökből mintegy 12–13 milliárd forintot kell fordítani a mezőgazdasági termelés fejlesztésére.

A mezőgazdasági beruházások növelésével, az országos beruházások átcsoportosításával elsősorban meg kell gyorsítani a mezőgazdaság gépesítését, mert enélkül a földművelés színvonalának emelése lehetetlen. 18 000 új traktort kell adni a mezőgazdaságnak, és ezzel traktorállományát mintegy 30 000-re, azaz a jelenleginek több mint kétszeresére kell emelni.

A beruházásoknak az iparon belül történő átcsoportosításával műtrágyagyártásunkat úgy kell fejleszteni, hogy a mezőgazdaság az 1956. évben 600 000 tonna műtrágyát használhasson fel. Ez háromszor annyi, mint amennyi az 1953. évben, és nyolcszor annyi, mint amennyit a nagybirtokos Magyarországon 1939-ben felhasználtak.

A következő három év alatt a mezőgazdasági beruházások emelésével az öntözött területeket újabb 160 000 kat. holddal kell növelni. Ez kerekén tízszerese annak, amennyit 1934-ben összesen öntöztek a nagybirtokos Magyarországon.

Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztnak és a termelőszövetkezeteknek

nagyarányú támogatást kell nyújtani ahhoz, hogy gyengeminőségű földjeiket megjavítsák. Segíteni kell továbbá gyümölcsösök és szőlők telepítését; erre a célra az elkövetkező három évben csak állami eszközökből 372 millió forintot kell fordítani.

Nagy összegeket kell fordítani a rétek és legelők megjavítását, beleértve nemcsak azokat a réteket és legelőket, amelyeket a termelészövetkezetek kezében vannak, hanem a községi legelőket is.

Segíteni kell a termelészövetkezeteket istállókés silók építésében, az állattenyésztéssel kapcsolatos három év alatt munkák gépesítésében. Az elkövetkező három év alatt állami eszközökből csak silók építésére 306 millió forintot kell fordítani. Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztokat is segíteni kell a silógépekben. Erre a célra hitelt kell számunkra biztosítani.

Jelentős állami támogatást kell nyújtani a mezőgazdasági termelés általános színvonalának emelését szolgáló intézkedések végrehajtásához. Így állami támogatással kell megvalósítani a minőségi vetőmagvak cseréjének kiterjesztését, a heteróziskukorica elterjesztését, a dolgozó parasztok és termelészövetkezetek ellátását jó minőségű apaállatokkal.

A népgazdasági beruházások átcsoportosítása, a mezőgazdasági termelés fokozott állami támogatása széleskörű termelési kapcsolatokat hoz létre a város és a falu között, kedvező feltételeket teremt mind az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok, mind a termelészövetkezetek és állami gazdaságok számára termésátlaguk gyors emelésére, állattenyésztésük gyors fejlesztésére.

A mezőgazdasági termelés fejlesztéséhez nyújtott termelési segítség mellett igen nagy jelentősége van a város és a falu közti áruforgalmi kapcsolatok egészséges alakulásának is. A mezőgazdasági termelés elmaradottságához hozzájárult az is, hogy az elmúlt években ezek a kapcsolatok nemcsak, hogy nem erősödtek, hanem szűkebb térre szorultak. Emiatt mind a dolgozó parasztok, mind a termelészövetkezeti tagok érdekeltsége erősen csökkent a mezőgazdasági termelés fokozásában.

Az áruforgalmi kapcsolatokat és a termelés fokozásában való érdekeltséget csökkentette a begyűjtési rendszer túlfeszítettsége. Emellett begyűjtési szerveink gyakran megsértették a törvényességet, és sokszor előfordult, hogy olyanoktól vettek igénybe terményeket, akik beadási kötelezettségüket már teljesítették.

Mindez – a szabadforgalmat korlátozó intézkedésekkel együtt – megakadályozta azt, hogy a dolgozó parasztság jelentős mennyiségű terméket tudjon a szabadpiacra vinni, ami csökkentette a dolgozó parasztok és termelészövetkezetek érdekeltségét a termésátlagok fokozásában. Egyben növelte a központi készletből ellátottak számát, és odavezetett, hogy a szabadforgalom kifejlesztése helyett még egészen kis falvakat is központi készletekből láttunk el zsírral, kenyérrel, hússal.

Pártunk Központi Vezetősége és a kormány eddigi határozatai már sokat javítottak ezen a helyzeten. A begyűjtési kötelezettség háromévi időtartamra történt megállapítása, és átlagban mintegy 10–35 százalékos csökkentése, növelte a dolgozó parasztság termelési biztonságát, és termelési kedvét. Már jelenleg is észrevehetően szélesedik a szabadforgalom, ennek következtében javul a dolgozók ellátottsága. Párt- és

tanácsszerveinknek segíteniük kell abban, hogy egészséges áruforgalmi kapcsolatok bontakozzanak ki a város és a falu között, és gondoskodniuk kell arról, hogy beadási kötelezettsége teljesítése után mindenki szabadon vihesse termékeit piacra. A város és a falu közötti áruforgalmi kapcsolatok egészséges fejlesztésében nagy szerepe van a falu ellátásának megfelelő árucikkkel. Az elmúlt években ezen a téren jelentkező hibák, hátrányosan éreztették hatásukat a mezőgazdasági termelésben, részben azért, mert a dolgozó parasztok termelési kedve csökkent a falu iparcikkkel való gyenge ellátottsága miatt, részben azért, mert sokszor hiányoztak a mezőgazdasági termeléshez szükséges legalapvetőbb cikkek, mint a kéziszerszámok, növényvédő szerek (például a rézgálic) vagy a kocsikenőcs.

A város és a falu közötti egészséges áruforgalom kifejllesztése érdekében iparunknak és belkereskedelmi szerveinknek feltétlenül gondoskodniuk kell arról, hogy a falut kielégítő mértékben lássák el megfelelő iparcikkkel. Ez ugyanis növeli a termelési kedvet, és ugyanakkor a termelés számára nélkülözhetetlen árukat is biztosítja.

LÁNYI KAMILLA

Hozzászólás Nagy Tamás: A nemzeti jövedelem termelése és felhasználása című cikkéhez (Kézirat 1956 tavaszáról)

In: Hegedűs B. András – Rainer M. János (szerk.): A Petőfi-kör vitái, hiteles jegyzőkönyv alapján I. köt. Két közgazdasági vita.
Budapest, 1989, Kelenföld – ELTE. 173–178.

Lányi Kamilla (1929–2006) közgazdász, Budapesten a Lónyai utcai Református Gimnáziumban tanult. 1947. önképzőköri szociográfiai kutatást folytatott Büdsszentmihályon. 1948-ban újságíróként dolgozott a Szabad Nép és a Magyar Nap munkatársa volt. 1948 novemberétől 1953-ig Moszkvában folytatott egyetemi tanulmányokat, de gyakran hazalátogatott. Hazatérve a Belkereskedelmi Minisztériumban helyezkedett el. Részt vett a Petőfi kör által szervezett gazdasági vitákon. 1956 után demonstrációként nem lépett be az MSZMP-be. Elveszítette állását, évekig alkalmi munkákból élt. 1959 és 1963 között a Kálvin téri nagyáruházban dolgozott adminisztrátorként. 1963-ban állást ajánlott neki a Kereskedelmi Kamaránál, az ott dolgozó szakemberekkel alakult meg 1964-ben a konjunktúra és Piackutató Intézet. Ebben az időszakban elsősorban az átfogó gazdasági rendszerek, illetve a mezőgazdaság kérdéseivel foglalkozott. Közreműködött az 1968-as gazdasági reform kidolgozásában. Az 1980-as években ő készítette az intézet éves konjunktúrajelentéseit.

A Petőfi kör vitái során a Hozzászólás Nagy Tamás: A nemzeti jövedelem termelése és felhasználása című cikkéhez címen megtartott felszólalása Nagy Tamás